

Diagnostische Psychologie. – 18. Heft 3. – 1997. – S. 151–163.

12. Schaarschmidt U. IPS – Inventar zur Persönlichkeitsdiagnostik in Situationen / U. Schaarschmidt, A. W. Fischer. // Frankfurt a.M., 1999.

13. Schaarschmidt U. Bewältigungsmuster im Beruf : Persönlichkeitsunterschiede in der Auseinandersetzung mit der Arbeitsbelastung. / U. Schaarschmidt, A. W. Fischer. – Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht. 2001. – 176 S.

14. Schröder H. Emotionen - Persönlichkeit – Gesundheitsrisiko / H. Schröder. // Psychomed - Zeitschrift für Psychologie in der Praxis. – 4/2, 81–85, 1992.

15. Schwarzer R. Gesundheitspsychologie : Einführung in das Thema / R. Schwarzer. // Gesundheitspsychologie / R. Schwarzer (Hrsg.). – Ein Lehrbuch (3-20). – Göttingen : Hogrefe, 1990.

16. Seligman M. E. P. Psychologia pozytywna / M. E. P. Seligman. // Psychologia pozytywna. Nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnotach człowieka / Czapiński J. (red). – Warszawa. PWN. 2005. – S. 18–33.

17. Siegrist J. Contributions of sociology to the prediction of heart disease and their implications for public health / J. Siegrist. // European Journal of Public Health. V. 1. – 1991. – P. 10–21.

18. Rongińska T. Badanie osobowości w kontekście sytuacyjnym. Polska adaptacja kwestionariusza „Inwentarz Diagnostyki Osobowości w Kontekście Sytuacyjnym (Inventar zur Persönlichkeitsdiagnostik in Situationen – IPS U. Schaarschmidt’a i A. Fischer’a) / T. Rongińska. – Zielona Góra, 2005. – S. 95.

19. Rongińska T. The prevention of the managers' professional burnout syndrome / T. Rongińska. // Management. – 2011. Vol. 15. – № 1. – P.101–114.

20. Rongińska T. Strategie radzenia sobie z obciążeniem psychicznym w pracy zawodowej. Polska adaptacja kwestionariusza „Wzorzec zachowań i przeżyć związanych z pracą” (Arbeitsbezogenes Verhaltens- und Erlebensmuster - AVEM) U. Schaarschmidt’a i A. Fischer’a. / T. Rongińska, W. Gaida. – Zielona Góra. 2012. – 112 s.

УДК 159.9

Чипак І.О.

Екологічна освіта як передумова реалізації ідей сталого розвитку

Анотація. У статті окреслюються основні чинники, що забезпечують сталий розвиток, та основні його принципи. Особливу увагу автор приділяє методикам і прийомам набуття учнями екологічної компетентності серед яких головними є засвоєння екологічних знань, активний їх пошук, практичне осмислення, можливість відстоювати власну точку зору, вміння працювати в команді.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічна компетентність, сталий розвиток.

Чипак И.А. Экологическое образование как предпосылка реализации идей устойчивого развития.

Аннотация. В статье очерчены основные факторы, обеспечивающие

устойчивое развитие, и основные его принципы. Особое внимание автор уделяет методикам и приемам приобретения учащимися экологической компетентности среди которых основными являются усвоение экологических знаний, активный их поиск, практическое осмысление, возможность отстаивать собственное мнение, умение работать в команде.

Ключевые слова: экологическое образование, экологическая компетентность, устойчивое развитие.

I.A.Chipak. Environmental education as prerequisite for realization of sustainable development ideas

Summary. The article outlines key factors that provide sustainable development and its basic principles. Special attention is paid for methods and techniques of students' environmental competence acquiring among which the main ones are absorbing environmental knowledge, active searching of it, practical thinking, the ability to defend their own point of view, the ability to work in a team.

Keywords: environmental education, environmental competence, sustainable development

Постановка проблеми. Найвищою цінністю суспільства є людина, її життя та здоров'я. Кожна особистість розуміє, що «екологічність» існування людства можлива за умов економічної стабільності та чистого, захищеного природного довкілля не лише окремо взятої країни, а й усього світу. Тому проблема осмислення ідеї сталого розвитку, усвідомлення її кожним «громадянином планети» у XXI столітті стала глобальною у зв'язку із економічною кризою та руйнацією екології Землі.

Сталий розвиток (англ. *Sustainable development*) традиційно інтерпретується як загальна концепція осмисленої необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Відповідно до визначення міжнародної Комісії Брутланд сталий (збалансований) розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Збалансований розвиток ґрунтується на ретельному менеджменті всіх обмежених ресурсів планети, що покладе край марнуванню та деградації ресурсів [2].

Аналіз досліджень із даної проблеми. Проблема сталого розвитку широко обговорюється науковою спільнотою. Політичні та міжнародні аспекти сталого розвитку вивчають Д.Медоуз, Л.Браун, Г.Гарднер, Н.Картер та ін.; вплив глобалізації на сталий розвиток досліджується в розвідках Д.Кортена, Г.Френч. Різним аспектам збалансованого розвитку присвячені ґрунтовні праці таких вітчизняних вчених як Б.Буркинський, С.Герасимова, Л.Круглякова, В.Кухар, О.Майданник, В.Шевчук та інших науковців, які беззаперечно визнають, що сталий розвиток висуває на порядок денний політичних та соціальних інститутів проблеми, пов'язані із віднайденням балансу між

необхідністю глобального управління та збереженням державного суверенітету країн, пошуком ефективних методів вирішення глобальних і локальних питань, визначенням ефективного політичного ладу.

Серед основних чинників, що забезпечують сталий розвиток, розрізняють *екологічний* (визначає умови й межі відновлення екологічних систем унаслідок їх експлуатації), *економічний* (передбачає формування економічної системи, гармонізованої з екологічним чинником розвитку), *соціальний* (утверджує право людини на високий життєвий рівень в умовах екологічної безпеки й благополуччя). *Основними принципами* сталого розвитку визнано повагу і турботу щодо всіх живих співтовариств; поліпшення якості людського життя; збереження життєздатності і розмаїтості Землі; забезпечення сталого використання відновлюваних ресурсів; мінімізацію виснаження невідновлюваних ресурсів; зміну індивідуальних позицій і діяльності [1].

Разом з тим аналіз літературних джерел дозволяє констатувати, що проблематиці екологічної освіти як передумови реалізації ідей сталого розвитку приділяється уваги недостатньо.

Постановка завдання. Саме необхідність пошуку відповіді на питання щодо оптимізації формування екологічного світогляду школярів у вимірах реалізації концепції сталого розвитку зумовила окреслення проблемного поля даного дослідження. Метою даної роботи є виявлення передумов реалізації ідей концепції сталого розвитку у закладах освіти.

Викладення основного матеріалу. Концепція сталого розвитку набуває значного поширення як одна з провідних глобальних проблем людства, що має міждисциплінарний характер і розглядається в багатьох аспектах і ракурсах. Сучасні актуальні проблеми взаємостосунків суспільства і природи висувають невідкладні завдання і одне з них – виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства, психологічно готового оберігати природу. Суспільство висуває потребу у компетентній особистості, яка на основі самостійного критичного мислення і відповідальності буде готовою і здатною не лише визначати екологічні проблеми, знаходити раціональні шляхи вирішення їх, а й попереджати виникнення останніх. Важливим пріоритетом сталого розвитку стає радикальна модернізація системи освіти, зміна її моделі [2]. Фактично, у реформуванні освітнього простору ми маємо перейти на безперервну природоохоронну освіту з тим, щоб кожен школяр як громадянин України усвідомив необхідність принципово нового ставлення до природи [2; 3].

Ідеї сталого розвитку реалізується в освітніх закладах через екологічну освіту. *Мета екологічної освіти* – формування екологічної свідомості особистості, готовності відповідально ставитися до довкілля, виховання екологічно усвідомленої поведінки, знань прав і обов'язків громадян та екологічної компетентності учасників освітнього процесу. *Екологічна компетентність*, у свою чергу, передбачає здатність особистості приймати рішення і діяти так, щоб якомога менше завдавати шкоди довкіллю; прояв

екологічної культури особистості у довкіллі, де вона здійснює власну діяльність і може реально впливати на її стан; здатність сучасної особистості відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку.

Сформувати сучасний екологічний світогляд особистості можливо при умові реалізації концептуального положення «Сім'я – дошкільна установа – школа – позашкільний та вищий навчальні заклади», яке спрямоване на неперервну, логічно обґрунтовану освіту дитини змалку до професійної орієнтації. У дошкільних навчальних закладах екологічна компетентність вихованців формується в процесі їхньої життєдіяльності згідно з вимогами базової програми «Дошкільня» і спрямована на виховання емоційного ставлення до природи. У загальноосвітніх навчальних закладах екологічна освіта реалізується через такі форми роботи як екологічні гуртки, об'єднання, шкільні товариства охорони природи, екологічні агітбригади, екологічні табори; науково-дослідну та пошукову роботу; виховну роботу екологічного спрямування в умовах групи продовженого дня; проведення масових форм природоохоронної роботи, в тому числі і практичного спрямування щодо озеленення, благоустрою шкільної території; проведення екологічних квестів; екологічний туризм – один з методів пізнання природи, що передбачає раціональне використання та відтворення природних ресурсів, збереження навколишнього середовища.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Згідно із сучасними вимогами у школі уже з першого класу важливо всебічно, поступово, а головне – кваліфіковано спрямовувати світогляд учнів на екологічні проблеми. Екологічна освіта є передумовою та базою для виникнення освіти для сталого розвитку. Вона повинна забезпечити перехід від пасивного засвоєння знань до активного їх пошуку, практичного осмислення, можливість учнями висловлювати та відстоювати власну точку зору, а також навчити працювати у команді.

Список використаної літератури

1. Буркинський Б. В. Еколого-економічні орієнтири стратегії сталого розвитку України / Б. В. Буркинський, В. М. Степанов, С. К. Харічков. – Київ : БМТ. – 2001. – С.165–175.
2. Концепція екологічної освіти України // Екологія і ресурси. – 2002. – №4. – С.5–25.
3. Національна парадигма сталого розвитку України / заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф. Б. Є. Патона. – Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
4. Пащенко О. В. Освіта в інтересах збалансованого сталого розвитку : молодіжний рух та роль неформальної освіти / О. В. Пащенко // Екологічний вісник. – 2004. – С. 24–26.